

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA

Dotazník o vývoji ponuky a dopytu na trhu úverov

December 2006

Zhrnutie

Začiatkom roka 2007 NBS opäť uskutočnila prieskum, ktorého cieľom bolo zistiť vývoj na trhu úverov. Prieskumu sa zúčastnilo 16 bánk a 3 pobočky zahraničných bánk. Objem úverov poskytnutých týmito bankami a pobočkami zahraničných bánk predstavoval 98% z celkového objemu poskytnutých úverov klientom.

V druhom polroku 2006 naďalej pokračoval rast objemu úverov poskytnutých podnikom. Vysoký rast zaznamenali najmä úvery poskytnuté na činnosti v oblasti nehnuteľností a stavebníctva. Na trhu úverov veľkým podnikom sa trend uvoľňovania úverových štandardov zastavil a len malá časť trhu uviedla nárast dopytu. V niektorých bankách však došlo aj k sprísňovaniu štandardov a to z dôvodu rizikovosti vybraných odvetví a zmene v systéme riadenia rizík. Na trhu úverov malým a stredným podnikom bola situácia odlišná. Pokračoval trend uvoľňovania úverových štandardov aj rast dopytu. Dôvodom uvoľňovania štandardov zostala konkurencia v bankovom sektore a rast dopytu, ktorý sa zvyšoval najmä kvôli potrebám podnikov financovať dlhodobé investície aj bežnú prevádzku. V prvom polroku 2006 sa neočakávajú výraznejšie zmeny úverových štandardov, očakáva sa však ďalší rast dopytu malých a stredných podnikov po úveroch.

Trh úverov obyvateľstvu bol v druhom polroku ovplyvnený predovšetkým pokračujúcim rastom dopytu obyvateľstva po úveroch (založených nehnuteľnosťami aj kreditných kartách), ako aj ďalším rastom úrokových sadzieb. Za rastúcim dopytom bolo predovšetkým zvyšovanie príjmov domácností ako aj zvyšovanie výdavkov na nehnuteľnosti súvisiace s pokračovaním rastu ich cien. V niektorých bankách došlo v druhom polroku 2006 k zmierňovaniu úverových štandardov najmä na úvery na bývanie. Súviselo to hlavne s konkurenciou zo strany ostatných bánk a očakávaniami bánk o ďalšom raste cien nehnuteľností. Na druhej strane, niektoré banky sprísňovali štandardy pri spotrebiteľských úveroch, ale aj pri úveroch na bývanie, a to väčšinou zvyšovaním požiadaviek na finančnú situáciu klienta. Dôvodom boli najmä zmeny v kvalite portfólia a rizikovom apetíte bánk.

Poznámka k spôsobu prezentácie agregovaných údajov:

Pokiaľ nie je uvedené inak, údaje v texte aj v grafoch sú uvedené vo forme tzv. **čistého percentuálneho podielu**. Napr. čistý percentuálny podiel bánk, ktoré zmiernili svoje úverové štandardy na poskytovanie úverov obyvateľstvu, je vypočítaný ako rozdiel percentuálneho podielu úverov obyvateľstvu poskytnutých bankami, ktoré uviedli zmiernenie štandardov, na celkových úveroch, a percentuálneho podielu úverov obyvateľstvu poskytnutých bankami, ktoré uviedli sprísnenie štandardov, na celkových úveroch. Zjednodušene povedané, jednotlivé odpovede bánk sú vážené priemerným objemom úverov príslušného typu za druhý polrok 2006. Presný postup výpočtu uvedeného ukazovateľa a agregácie odpovedí od jednotlivých bánk je podrobne vysvetlený v dokumente „Metodológia vyhodnotenia dotazníka“.

Výsledky prieskumu sú prezentované v agregovanej podobe. Správa je založená na názoroch jednotlivých bánk a nevyjadruje názory NBS.

Úvery podnikom

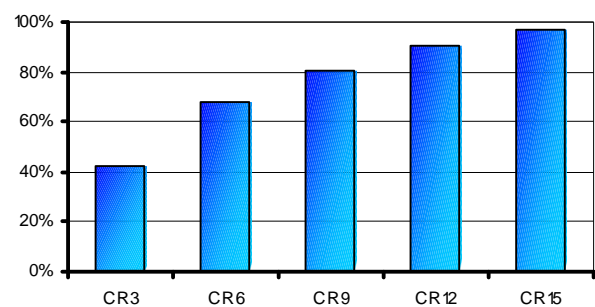
Situácia na trhu úverov podnikov

Trh úverov podnikom, ktorý zahŕňa úvery domácim a zahraničným nefinančným a finančným spoločnostiam, živnostiam a neziskovým organizáciám, zaznamenal počas druhého polroka 2006 pokračovanie trendu nárastu celkového objemu. Tento trend možno pozorovať už od začiatku roku 2005. Jeho tempo sa pritom výrazne nezmenilo. Objem úverov podnikom vzrástol počas druhého polroka 2006 (od júna 2006 do decembra 2006) o 31 mld. Sk, t.j. o 8%. Objem novočerpaných korunových úverov poskytnutých podnikom zostal v druhom polroku 2006 na približne rovnakej úrovni ako v prvom polroku 2006. Uvedený rast úverov podnikom však nebol rovnomerný v rámci bankového sektora (pozri Graf 2). Podiel objemu úverov podnikom poskytnutých troma najväčšími bankami na celkových úverov poskytnutých podnikom v prvom aj druhom polroku 2006 vzrástol, najmä vzhľadom na úvery poskytnuté domácim nefinančným spoločnostiam.

Z hľadiska celkového objemu úverov asi polovicu tvoria úvery poskytnuté domácim nefinančným spoločnostiam. Počas druhého polroka 2006 bol rast ich objemu porovnateľný s rastom v prvom polroku 2006, približne na úrovni 10%. Výrazne dominovali najmä úvery na financovanie výstavby nehnuteľností

a stavebníctva. Nárast týchto úverov počas druhého polroka 2006 (asi 14,8 mld. Sk) tvoril viac ako 50% z celkového nárastu úverov nefinančným spoločnostiam. Objem úverov poskytnutých domácim finančným spoločnostiam, ktorý v minulosti (približne do konca roku 2005) zaznamenal pomerne vysoký rast, zostal v druhom polroku 2006 približne stabilný (zvýšenie iba o 3%). Objem devízových úverov poskytnutých finančným spoločnostiam dokonca poklesol o 19%. Objem úverov živnostiam vzrástol o 7% rovnako ako v prvom polroku 2006.

Graf 1 Koncentrácia poskytnutých úverov podnikom v bankovom sektore

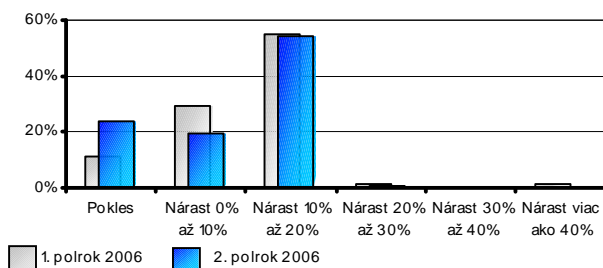

CRk index vyjadruje podiel úverov k bánk s najvyšším poskytnutým objemom úverov podnikom na celkovom objeme poskytnutých úverov podnikom.

Na základe údajov teda možno zhrnúť, že v bankovom sektore ako celku nenastali významné zmeny v objeme novoposkytnutých úverov podnikom, hoci sa znížil relatívny rast úverov finančným spoločnostiam a zmenilo sa rozloženie

nárastu úverov v jednotlivých bankách. To čiastočne potvrdzujú aj závery dotazníka. Trhový podiel bánk, ktoré uviedli, že v dopyte ani v úverových štandardoch nenastali žiadne významnejšie zmeny, bol 42% (v prvom polroku 2006 to bolo 55%). Niektoré banky, v ktorých objem úverov podnikom výraznejšie vzrástol, uviedli ako dôvod zmeny v úrokových sadzbách a poplatkov (ich trhový podiel bol 35%) alebo nárast dopytu zo strany klientov (ich trhový podiel bol 34%).

Graf 2 Rozloženie percentuálneho nárastu objemu úverov podnikom za druhý polrok 2006

Na vodorovnej osi je zobrazená zmena objemu úverov poskytnutých podnikom. Na zvislej osi je zobrazený podiel bánk v danom stĺpci na celkových úverov poskytnutých podnikom.

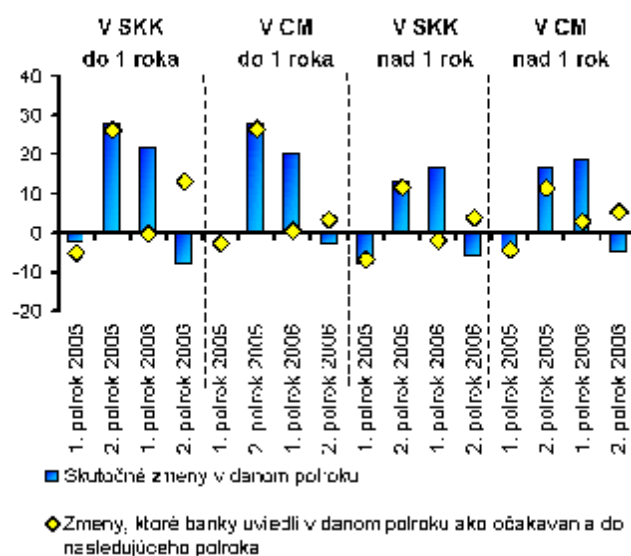
Vývoj na strane ponuky

Hoci v roku 2005 a v prvom polroku 2006 viaceré banky zmiernovali úverové štandardy na úvery veľkým podnikom, tento trend sa v druhom polroku 2006 zastavil. To bolo v súlade s očakávaním bánk do druhého polroka. Niektoré banky dokonca tieto úverové štandardy sprísňovali. Na trhu úverov malým a stredným podnikom je však situácia iná. Opäť sa v porovnaní s predchádzajúcim polrokom zvýšil percentuálny podiel bánk, ktoré zmiernovali úverové štandardy na poskytovanie úverov malým a stredným podnikom. Týka sa to najmä krátkodobých úverov. Nárast bol dokonca vyšší ako ten, ktorý banky očakávali na začiatku druhého polroka 2006.

Celkovo možno povedať, že podobne ako v prvom polroku 2006 sa na trhu úverov vo väčšej miere zmiernovali úverové štandardy na poskytovanie úverov malým a stredným podnikom, zatiaľ čo úverové štandardy na

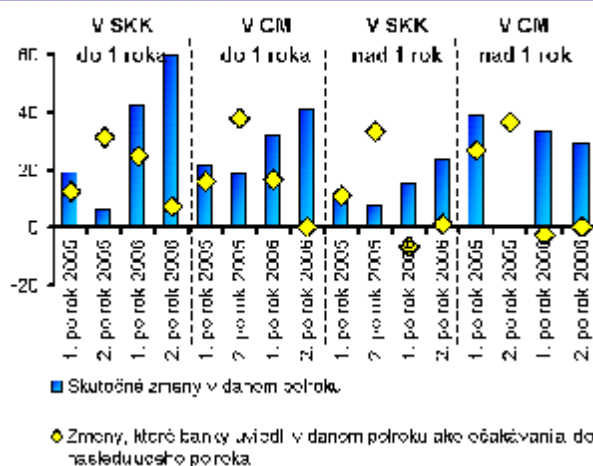
poskytovanie úverov veľkým podnikom sa príliš nemenili. To je zmena oproti predchádzajúcemu polroku, kedy bolo významnejšie zmiernovanie najmä úverových štandardov týkajúcich sa veľkých podnikov. Podľa odpovedí z dotazníka je však trhový podiel bánk, ktoré by očakávali ďalšie zmiernovanie úverových štandardov podnikom počas prvého polroka 2007 nízky. Týka sa to najmä úverov malým a stredným podnikom.

Graf 3 Zmeny úverových štandardov na úvery veľkým podnikom

Na zvislej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk, ktoré zmiernili svoje úverové štandardy na poskytovanie úverov veľkým podnikom.

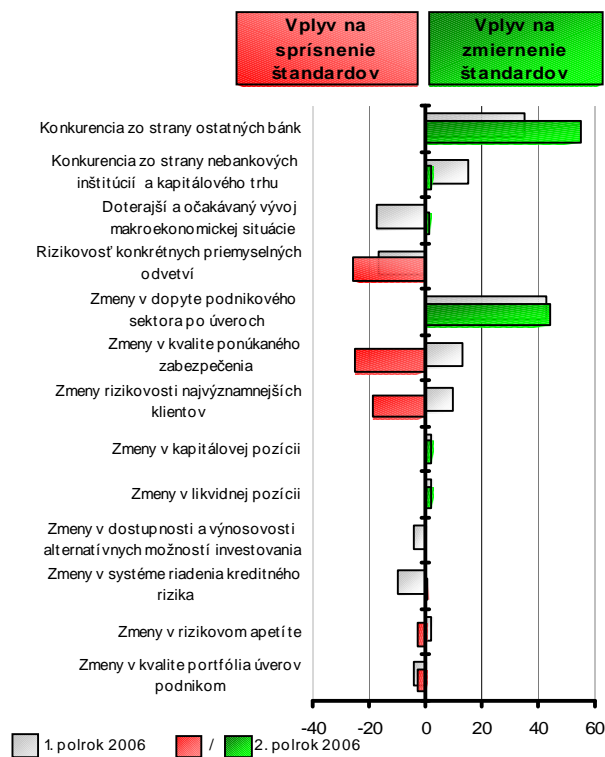
Graf 4 Zmeny úverových štandardov na úvery malým a stredným podnikom

Na zvislej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk, ktoré zmiernili svoje úverové štandardy na poskytovanie úverov malým a stredným podnikom.

Dôvodom zmiernovania úverových štandardov na úvery malým a stredným podnikom v druhom polroku 2006 boli tak ako v minulosti najmä zmeny v dopyte podnikov po úveroch a konkurencia v bankovom sektore. Na druhej strane, banky, ktoré sprísňovali úverové štandardy na poskytovanie úverov podnikom, uviedli ako najčastejší dôvod zmeny v systéme riadenia kreditného rizika a zvýšenie rizikovosti významných klientov alebo priemyselných odvetví a zníženie kvality kolaterálu.

Graf 5 Faktory vplyvajúce na zmeny úverových štandardov na úvery podnikom

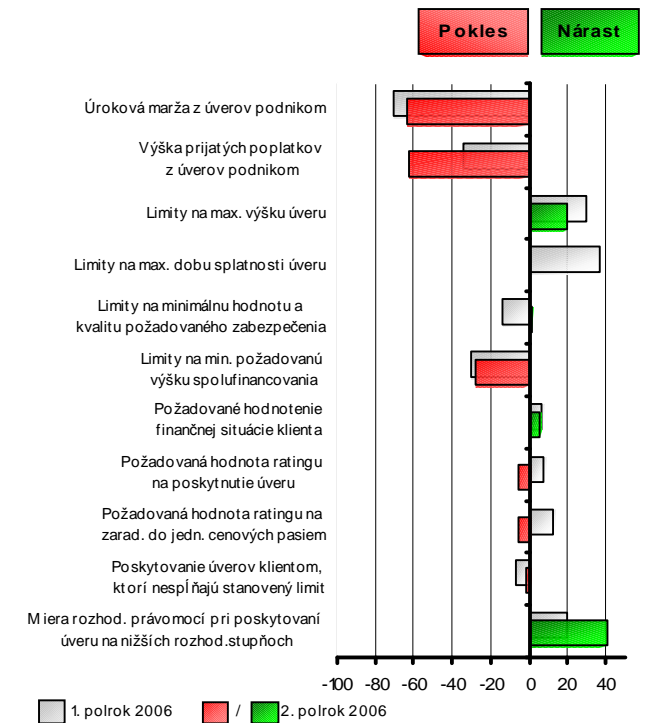

Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

V rámci konkrétnych podmienok poskytovania úverov podnikom nenastali v porovnaní s prvým polrokom 2006 výraznejšie zmeny. Z hľadiska cenových podmienok poskytovania úverov opäť veľká časť účastníkov trhu konštatovala pokles úrokových marží aj poplatkov spojených s poskytovaním úverov. Pri

úrokových maržiach však niektoré banky uviedli ich nárast. Zmiernovanie úverových štandardov sa prejavilo najmä zmiernovaním konkrétnych podmienok týkajúcich sa poskytovaných úverov. Išlo najmä o zníženie limitov na požadovanú minimálnu mieru spolufinancovania a maximálnu dobu splatnosti úveru, prípadne maximálnu výšku úverov. Na druhej strane, požadované hodnotenie finančnej situácie klienta sa najmä v niektorých stredných a menších bankách, ktoré sprísňovali úverové štandardy, skôr zvyšovalo. Ďalej pokračoval trend nárastu rozhodovacích právomocí na nižších rozhodovacích stupňoch.

Graf 6 Zmeny v konkrétnych podmienkach poskytovania úverov podnikom

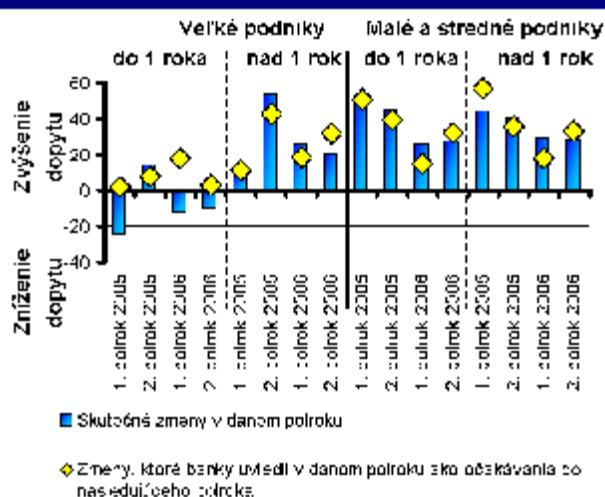
Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Vývoj na strane dopytu

Ako už bolo uvedené, význam vplyvu zmien dopytu pri vysvetľovaní zmien na trhu úverov podnikom sa v druhom polroku 2006 bol približne rovnaký ako v prvom polroku 2006. Dopyt rástol najmä na trhu úverov poskytovaných malým a stredným podnikom, na ktorom niektoré banky zároveň uvoľňovali úverové štandardy. Podiel

bánk, ktoré očakávajú ďalší rast dopytu po úveroch na tomto trhu v prvom polroku 2007, je v porovnaní s druhým polrokom 2006 ešte vyšší. Na tomto trhu pokračuje rast dopytu po úveroch už od začiatku roku 2005. Viaceré stredne veľké a menšie banky zároveň zaznamenali nárast dopytu veľkých podnikov po dlhodobých úveroch.

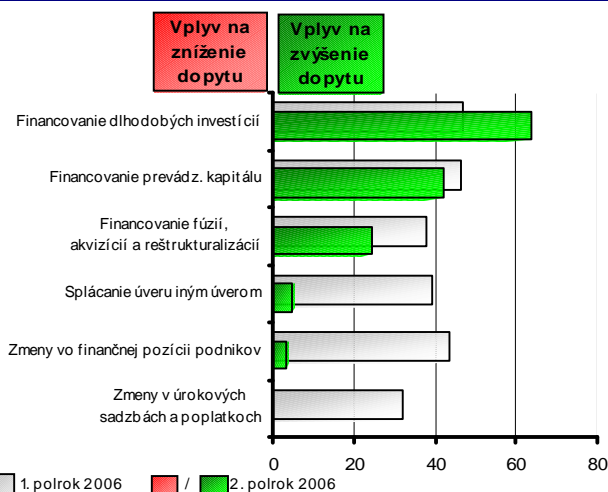
Graf 7 Zmeny v dopyte po úveroch podnikom

Na zvislej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Najvýznamnejším dôvodom rastu dopytu podnikov po úveroch v druhom polroku 2006 zostáva ako financovanie dlhodobých investícií, tak aj potreba prevádzkového kapitálu. To je v súlade s pozorovaným trendom nárastu financovania činností v oblasti nehnuteľností. Zmenou oproti prvému polroku 2006 je najmä pokles významu splácania jedného úveru iným, ako aj pokles vplyvu zmien vo finančnej situácii podnikov a zmien úrokových sadzieb a poplatkov. Zmeny úrokových sadzieb na úvery podnikom, ktoré v prvom polroku 2006 vzrástli o viac ako 1 percentuálneho bodu, zaznamenali v druhom polroku 2006 ďalší rast, ale tempo tohto rastu bolo miernejšie. Niektoré banky, v ktorých však úrokové sadzby na nové úvery klesli, uviedli tento pokles ako čiastočný faktor nárastu dopytu podnikov po úveroch.

Graf 8 Faktory vplyvajúce na zmeny v dopyte po úveroch podnikom

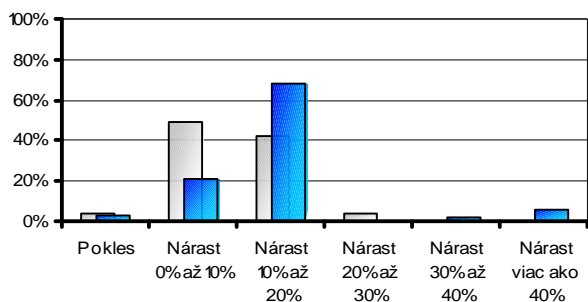
Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Úvery obyvateľstvu

Situácia na trhu úverov obyvateľstvu

V druhom polroku 2006 pokračoval nárast úverov obyvateľstvu. Tieto úvery patrili k najrýchlejšie rastúcim položkám v súvahe bánk. Počas druhého polroka 2006 vzrástol ich objem o 14%, počas prvého polroka 2006 to bolo 16%. Z tohto nárastu predstavujú úvery poskytnuté v cudzej mene asi 4%. Rast úverov obyvateľstvu možno zaznamenať takmer vo všetkých bankách, ktoré retailové úvery poskytujú. Najväčší podiel z celkového objemu úverov obyvateľstvu (asi 70%) predstavovali úvery na nehnuteľnosti (nárast počas druhého polroka 2006 o 16%). Spotrebiteľské úvery tvorili asi 16% z celkového objemu úverov poskytnutých obyvateľstvu (nárast o 11%).

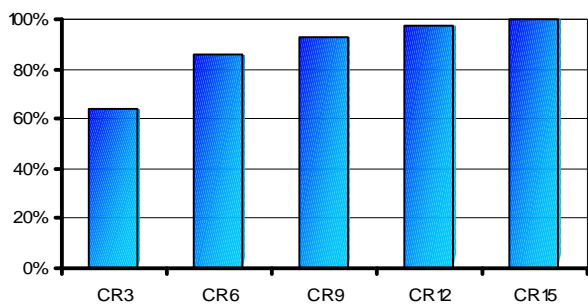
Graf 9 Rozloženie percentuálnej zmeny objemu úverov obyvateľstvu za druhý polrok 2006

Na vodorovnej osi je zobrazená zmena objemu úverov poskytnutých obyvateľstvu. Na zvislej osi je zobrazený podiel bánk v danom stĺpci na celkových úverov poskytnutých obyvateľstvu.

Koncentrácia na trhu retailových úverov sa v druhom polroku 2006 mierne znížila, najmä vzhľadom na objem úverov poskytnutých tromi najväčšími bankami. Ich dominancia na tomto trhu však naďalej zostáva. Podiel úverov poskytnutých šiestimi bankami s najvyšším podielom zostáva už dlhodobo približne rovnaký (84% až 85%).

Graf 10 Koncentrácia poskytnutých úverov obyvateľstvu v bankovom sektore

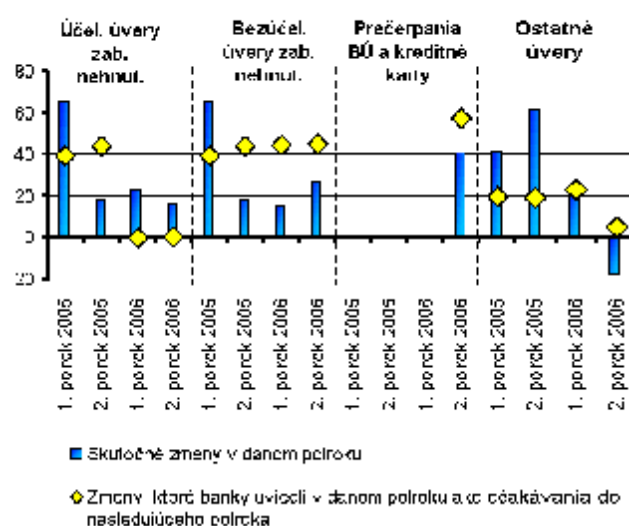
CRk index vyjadruje podiel úverov k bánk s najvyšším poskytnutým objemom úverov obyvateľstvu na celkovom objeme poskytnutých úverov obyvateľstvu.

Vývoj na strane ponuky

Na rozdiel od roku 2005 bolo pre celý rok 2006 charakteristické zvyšovanie úrokových sadzieb na nové úvery obyvateľstvu, hoci v druhom polroku možno podobne ako pri úveroch podnikom hovoriť o spomalení tohto nárastu. Počas prvého polroka 2006 sadzby vzrástli priemerne o 1,4 percentuálneho bodu, v druhom polroku 2006 to bolo 0,6

percentuálneho bodu. Význam zmien úrokových sadzieb na vývoj na trhu úverov potvrdzujú aj závery dotazníka. Trhový podiel bánk, ktoré identifikovali významný vplyv zmien úrokových sadzieb a poplatkov, bol v druhom polroku 2006 38%, v prvom polroku 2006 to bolo 41%. Na druhej strane, v porovnaní s prvým polrokom 2006 sa zvýšil podiel bánk, ktoré považovali za významný prvok na trhu úverov obyvateľstvu nárast dopytu zo strany klientov (z 34% na 55%). Aj v druhom polroku 2006 niektoré banky pokračovali v zmiernovaní úverových štandardov na úvery poskytované obyvateľstvu založené nehnuteľnosťou. Rovnaký trend sa očakáva aj počas prvého polroka 2007, najmä pri bezúčelových úveroch. V rámci ostatných úverov boli v druhom polroku 2006 prvýkrát samostatne vyčlenené kreditné karty. Pri tomto type úverov možno hovoriť skôr o uvoľňovaní štandardov, zatiaľ čo pri ostatných úveroch (t.j. úveroch nezabezpečených nehnuteľnosťou iných ako kreditné karty) viaceré banky štandardy sprísňovali. Niektoré banky očakávajú v prvom polroku 2007 ďalšie uvoľňovanie úverových štandardov na kreditné karty.

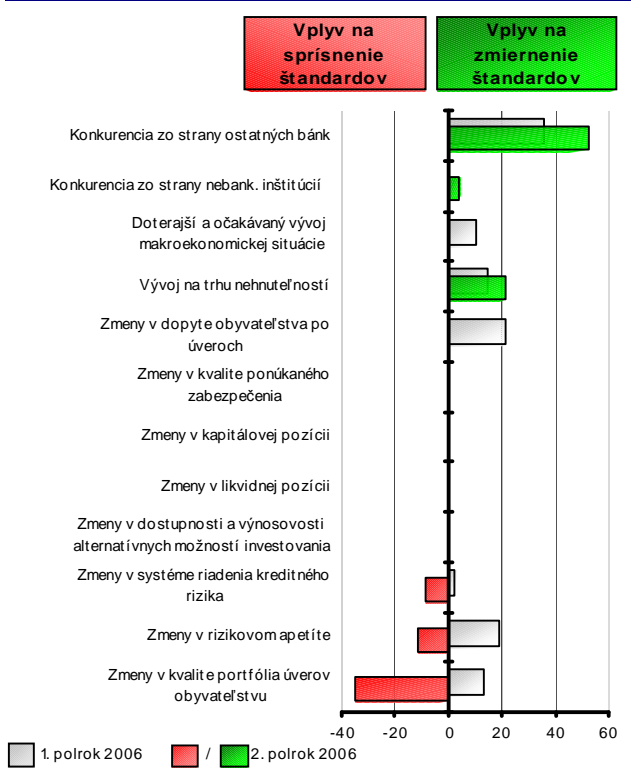
Graf 11 Zmeny úverových štandardov na úvery obyvateľstvu

Na zvislej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk, ktoré zmiernili svoje úverové štandardy na poskytovanie úverov obyvateľstvu.

Počas druhého polroka 2006 zostala naďalej primárnym faktorom vplyvujúcim na zmiernovanie úverových štandardov v sektore obyvateľstva konkurencia v bankovom sektore. Znížil sa však význam vývoja makroekonomickej situácie a dopytu obyvateľstva po úveroch. V bankách, ktoré sprísnilo svoje úverové štandardy, boli dôvodom prevažne interné faktory, najmä zmeny vo vývoji kvality úverového portfólia, v nastavení rizikového apetítu bánk a v systéme riadenia kreditného rizika.

Graf 12 Faktory vplyvajúce na zmeny úverových štandardov na úvery obyvateľstvu

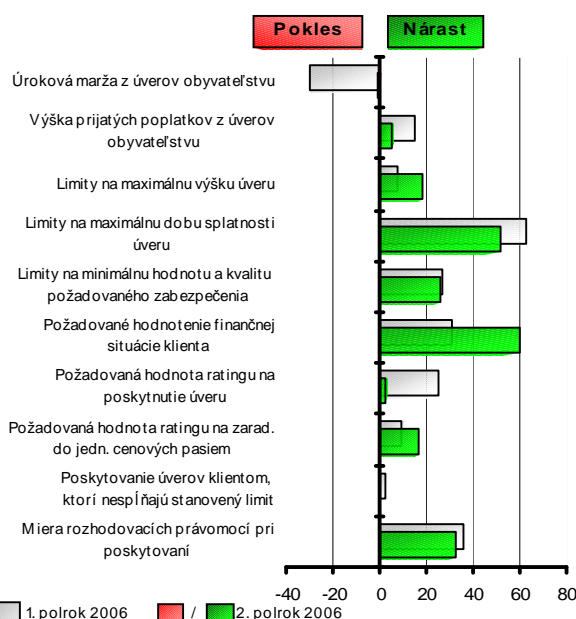

Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Rast úrokových sadzieb sa prejavil na opätovnom znížení trhového podielu bánk, ktoré ako významnejšiu zmenu v podmienkach poskytovania úverov obyvateľstvu uviedli pokles úrokovej marže (v roku 2005 bol tento čistý percentuálny podiel 65%, v prvom polroku 2006 to bolo 30% a v druhom polroku 2006 0%). Zmierňovanie úverových štandardov sa opäť prejavilo najmä v zmiernení podmienok a limitov

týkajúcich sa jednotlivých úverov. Na druhej strane, sprísňovanie štandardov na úvery obyvateľstvu v niektorých bankách sa prejavilo najmä zvýšením požadovaného hodnotenia finančnej situácie klienta a ratingu na zaradenie do jednotlivých cenových pásiem. Trend decentralizácie rozhodovacích právomocí týkajúcich sa schvaľovania úverov, ktorý bolo možné zaznamenať už v predchádzajúcom období, naďalej pokračoval vo viacerých bankách.

Graf 13 Zmeny v konkrétnych podmienkach poskytovania úverov obyvateľstvu

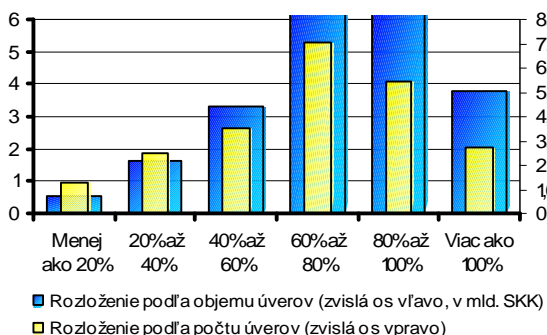
Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Zabezpečenie úverov

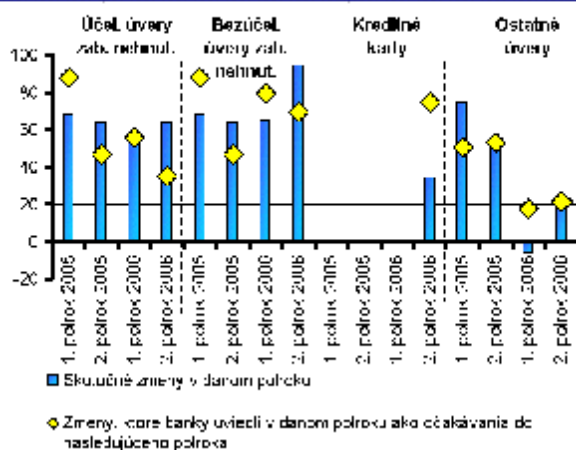
V rozložení podielu hodnoty úverov k hodnote zabezpečení (tzv. *loan-to-value ratio*, *LTV*) pre úvery poskytnuté obyvateľstvu na bývanie v druhom polroku 2006 nastala v porovnaní s druhým polrokom 2005 mierna zmena: podiel objemu úverov s LTV viac ako 100% klesol z 21% na 16%¹. Zvýšil sa pritom podiel objemu úverov s LTV od 80% do 100%.

¹ Hodnoty týchto podielov boli vypočítané iba pre banky, ktoré poslali podrobné údaje v oboch uvedených polrokoch. Ide o 9 bánk s trhovým podielom 65% z celkového objemu úverov obyvateľstvu na bývanie.

Graf 14 Rozdelenie podielu hodnoty úveru k hodnote zabezp. (úvery na nehnuteľnosti poskyt. v 2. polroku 2006)

Graf 15 Zmeny v dopyte po úveroch obyvateľstvu

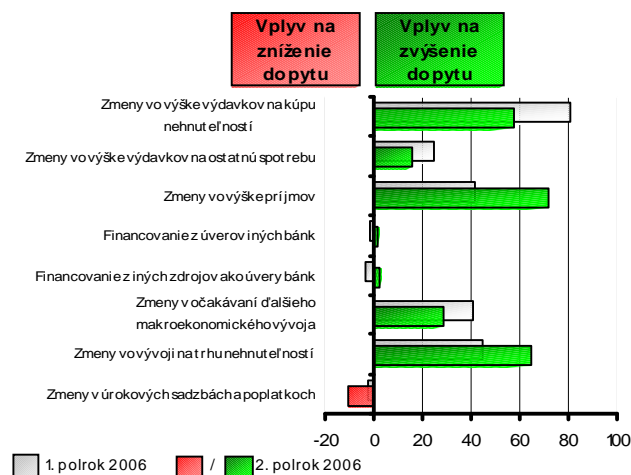

Na zvislej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

Vývoj na strane dopytu

Na trhu úverov viaceré banky identifikovali pokračovanie rastu dopytu, najmä na úveroch zabezpečených nehnuteľnosťou. V porovnaní so situáciou v predchádzajúcich polrokoch vzrástol predovšetkým dopyt po bezúčelových úveroch, čo bolo v súlade s očakávaním. Rástol však dopyt aj po kreditných kartách a ostatných úveroch. Najväčší vplyv na rast dopytu mal rast príjmov obyvateľstva. Podobne ako v predchádzajúcom polroku bol za rastom dopytu aj rast cien nehnuteľností² a s tým súvisiaci rast výdavkov na kúpu nehnuteľností ako aj na ostatnú spotrebu. Pozitívny vplyv malo aj očakávanie obyvateľstva priaznivého makroekonomického vývoja. Viaceré banky uviedli ako zdroj zmien dopytu aj zmeny úrokových sadzieb a poplatkov. Vo niektorých bankách tento faktor prispel skôr k rastu dopytu, v iných skôr k jeho poklesu.

Graf 16 Faktory vplyvajúce na zmeny dopytu po úveroch obyvateľstvu

Na vodorovnej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.

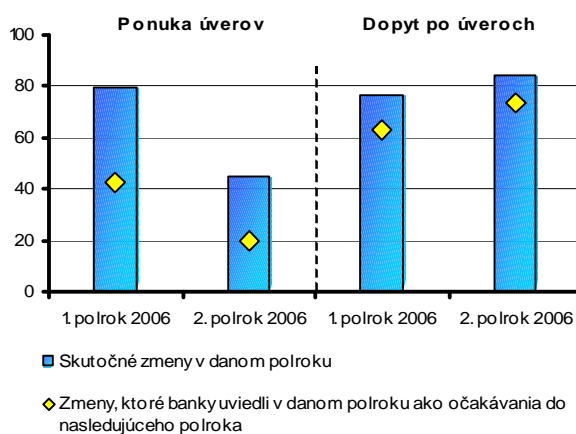
² Tempo rastu cien nehnuteľností sa v priebehu roka 2006 znižovalo. V druhom polroku 2006 cena za meter štorcový za nehnuteľnosť na bývanie stúpla na Slovensku o 7% (zdroj: Národná asociácia realitných agentúr).

Úvery developerom

Vzhľadom na súčasný trend vysokého rastu úverov developerom a plánovanú hlbšiu analýzu tohto trhu bola do dotazníka opätovne zaradená otázka týkajúca sa týchto úverov. Počet bánk a pobočiek zahraničných bánk, ktoré podľa údajov z dotazníka poskytujú úvery developerom, sa v porovnaní s prvým polrokom 2006 vyplnili dotazník, sa zvýšil z 12 na 15. Na základe výsledkov dotazníka však nemožno jednoznačne povedať, či je trend rastu úverov developerom spôsobený viac vplyvom ponuky zo strany bánk alebo dopytu zo strany klientov. Podľa odpovedí jednotlivých bánk sa oba faktory podieľajú na raste úverov poskytnutých developerom. Ako už bolo uvedené, počas druhého polroku 2006 vzrástol objem úverov na činnosti v oblasti nehnuteľností a stavebníctva o 14,8 mld. Sk, čo predstavuje relatívny nárast o 41%. V porovnaní so situáciou v prvom polroku 2006 sa význam zmien v ponuke úverov zo strany bánk znížil (čo

bolo v súlade s očakávaniami). V prvom polroku 2007 sa očakáva jeho ďalší pokles. Na druhej strane, trhový podiel bánk, ktoré identifikovali na tomto trhu nárast dopytu zo strany developerov, presiahol 80%.

Graf 17 Zmeny v ponuke a dopyte po úveroch developerom

Na zvislej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel bánk.